

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

Natura 2000-områdets namn och områdeskod

Idön, SE0210256

Områdestyp och skyddsstatus

SAC. (Särskilt bevarandeområde enligt EU:s art- och habitatdirektiv)

Hela området ingår i naturreservatet Idön.

Regeringen godkände utpekande av området i juli 2000.

Tidigare bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen i mars 2009.

Denna bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen den 31 mars 2017.

Områdets storlek

178,9 ha

Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

<u>Kod</u>	<u>Namn</u>	<u>Areal</u>
1160	Stora vikar och sund	61,22 ha
1630	*Strandängar vid Östersjön	1,78 ha
6270	*Silikatgräsmarker	1,55 ha
6530	*Lövängar	1,00 ha
8230	Hällmarkstorräng	1,02 ha
9010	*Taiga	47,20 ha
9030	*Landhöjningsskog	0,82 ha
9050	Näringsrik granskog	19,26 ha
9070	Trädklädd betesmark	18,34 ha
9080	*Lövsumpskog	1,89 ha

*) Bevarandet av naturtypen har hög prioritet inom EU.

Naturtypernas utbredning visas på karta, bilaga 1.

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivets bilaga 2

1973 Hällebräcka (*Saxifraga osloënsis*)

Ägarförhållanden

Upplandsstiftelsen

Kommun

Östhammar.

Översiktlig beskrivning av området

Idön är ett ca 100 ha stort landområde på Gräsös sydligaste spets med ytterligare ca 80 ha grunda vikar och sund. Människans olika aktiviteter i samband med markanvändning har givit Idön dess karaktär och vi ser här ett stycke av vårt gemensamma biologiska kulturarv. På inägorna odlades grödor, ängarna slogs för hö och träden hamlades för vinterfoder. Många natur- och kulturvärden är knutna till dessa aktiviteter, t ex kandelaberträd, grovgreniga solitärer samt en stor artrikedom bland örterna. Skogen har plockhuggits i omgångar och är därmed olikåldrig med luckor och gläntor. Med undantag för anläggande och röjning av kraftledningsgator och anläggning av väg ut till Äpskärs brygga har några avverkningar i stort sett inte förekommit under de senaste ca 50 åren.

Delar av skogen i området är klassad som kalkbarrskog med mycket höga värden ur ett nationellt/regionalt perspektiv. Markvegetationen är tydligt kalkpåverkad med många örter som sårläka, blåsippa och violer. Skogen har en lång trädkontinuitet och bär många spår av bete och annan mänsklig påverkan och har troligen haft en glesare struktur i äldre tid. Här finns många arter av sällsynta mykorrhizasvampar som är knutna till gran och tall och som gynnas av skogsbete.

Området hyser många hotade, rödlistade arter och arter som ingår i särskilda åtgärdsprogram för hotade arter, t ex svamparna violgubbe, raggtaggsvamp, bitter taggsvamp, skalbaggarna reliktböck och granbarkgnagare, vedtrappmossa, lunglav pärluggla och fiskgjuse.

Bevarandesyfte

Bevarandesyftet med Natura 2000-området Idön är att bevara eller återställa gynnsamt tillstånd för de prioriterade bevarandevärden som anges nedan. Även prioriterade bevarandeåtgärder anges nedan.

Länsstyrelserna ska enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ta fram bevarandesyften för alla Natura 2000-områden.

Bevarandesyftet används tillsammans med beskrivningarna av områdets livsmiljöer och arter vid tillståndsprövningar som rör området, enligt 7 kap 28a – 29 §§ miljöbalken.

Bevarandesyftet ger även vägledning om hur myndigheterna behöver arbeta för att prioritera Natura 2000-områden i det fortsatta skyddsarbetet enligt 7 kap. 27 § miljöbalken och 16 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Prioriterade bevarandevärden:

- Naturtyperna stora vikar och sund, strandängar vid Östersjön, silikatgräsmarker, lövängar, hållmarkstorräng, taiga, landhöjningsskog, näringsrik granskog, trädklädd betesmark, lövsumpskog.
- Arten hällebräcka.

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

Motivering:

Området hyser höga naturvärden knutna till både marina och terrestra naturtyper och är ett gott exempel på traditionell markanvändning i den inre skärgården.

Prioriterade bevarandeåtgärder:

- Fortsatt bete.
- Anpassa betesintensiteten så att blomning och frösättning gynnas, samtidigt som förna inte försämrar för områdets karaktärsarter.
- Anpassa betesintensiteten i kalkbarrskogar (naturtyperna taiga, näringsrik granskog, trädklädd betesmark) så att den artrika svampfloran inte tar skada.
- Frihuggning av grova och vidkroniga träd, t ex grova tallar i naturtyperna taiga, trädklädd betesmark och näringsrik granskog. Även hamlade träd, grova aspar och andra lövträd.
- Behåll stor variation och luckighet i den trädklädda betesmarken.
- Røjning av igenväxningsvegetation i alla naturtyper. Spara äldre träd, vidkroniga träd, sälg samt bärande träd och buskar.
- Røjning av gran i löv- och tallbestånd.
- Røjning av alsly på strandängar.
- Fortsatt hamling av träd respektive nyhamling av framförallt askar.
- Håll lämpliga växtplatser för hällebräcka fria från konkurrerande vegetation och kvävande barr- och förnatäcke.
- Praktisera sent betespåsläpp där detta är lämpligt för att gynna bl a hällebräcka, orkidéer, fjärilar och övriga insekter.
- Lämna död ved på lämpliga platser.
- Iakttag stor försiktighet och behovsanpassning vid avmaskning av betesdjuren. Undvik helt preparat med den verksamma substansen ivermektin när djuren är inom Natura 2000-området eller på annan betesmark med hög biologisk mångfald. Djuren kan istället behandlas ca en vecka innan betessläpp när de står på stall eller är på åkermarksbete.

Beskrivning av naturtyper och arter

1160 – Stora vikar och sund (61,22 ha)

Naturtypen finns i Bjuröfjärden i söder, och viken innanför Notörarna i norr. Mitt i området, söder om Idö gård, finns en udde med flera båtplatser och en stor betongbrygga. För övrigt finns få anordningar längs stränderna.

De grunda vikarna och sunden har till skillnad från lagunerna ständigt god kontakt med angränsande hav och har ofta ett begränsat inflytande av sötvatten. Områdena är dock ofta skyddade från kraftiga vågor och kan därmed ha en stor andel mjukbotten. De grunda områdena är ofta rika reproduktionslokaler för fisk och viktiga födosökslokaler för sjöfågel.

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

Typiska arter i Idöns Natura 2000-område är till exempel havsnajas, kransalger, slingor, natar och möjor samt björkna, abborre och gädda. Under augusti 2010 gjordes en fiskyngelundersökning i Bjuröfjärden. Då fångades årsyngel av sutare, småspigg och storspigg. Dessutom fångades vuxen mört och abborre i viken. Det bör dock påpekas att år 2010 var ett generellt dåligt år ur fiskrekryteringssynpunkt. Bottenvegetationen som undersöktes på varje provpunkt dominerades av hornsärv, havsnajas och borstnate. I mynningsområdet fanns en stor mängd hästsvans.

Muddring påverkar naturtypen genom grumling och uppslamning som leder till frigörelse av näringsämnen vilket i sin tur kan påverka bottenvegetation och fisk. Anläggande av bryggor och liknade konstruktioner får snarlika följder som muddringsverksamhet.

Övergödningen i Östersjön är ett ständigt problem men strandnära skogavverkningar och utsläpp från enskilda avlopp kan lokalt kraftigt förvärra denna påverkan.

Båttrafik påverkar stränderna negativt genom ökad ursvallning och erosion av finare material liksom störning av bottenvegetationen och uppslamning av näring från bottensedimenten. Från båtmotorerna sker även utsläpp av oljor, kemikalier, tungmetaller m.m. Fiskarnas lek och uppväxt, liksom flertalet fågelarters häckning, kan dessutom komma att störas av buller, vibrationer och vattenströmmar orsakat av båtmotorer.

Naturtypens känslighet gör att fiske med redskap som skadar bottnarna och icke selektiva fiskeredskap som hotar den biologiska mångfalden av däggdjur, fåglar, fisk och bottenlevande djur kan vara ett problem. Oljeutsläpp kan få förödande verkningar.

1630 – *Strandängar vid Östersjön (1,78 ha)

Den största strandängen ligger i det numera uppgrundade Äspkärs-sundet, men på norra sidan finns några ytterligare. Strandängarna betas inte vilket bl.a. medför att alsly växer upp i de övre delarna.

Längs med stränder där jordtäcket är lite tjockare förekommer havsstrandängar som tidigare har hävdats genom slåtter eller bete. Dessa gräsmarker är artrika med flera arter som inte finns i andra miljöer. Vanliga arter av kärlväxter här är bl.a. ängsnycklar, kustarun, gulkämpar, myskgräs, slåtterblomma, höskallra, vattenmynta, sumpförgätmigej, kärrspira och olika arter starr. Vegetationen är påverkad av landhöjningen och är tydligt zonerad med stark påverkan från översvämmande saltvatten i de nedre delarna.

Strandängarna är beroende av störning (vågor och isskjuvning) alternativt bete eller slåtter för att inte växa igen men alltför intensivt betetryck kan påverka den karaktäristiska floran och faunan negativt. De bör hävdas ända ut i strandlinjen. Strandängar bör hållas fria från igenväxningsvegetation, träd och buskar och är även

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossienr: 0382-02-091

känsliga för ökad näringsbelastning. Utsläpp av olja eller andra kemikalier kan helt förstöra naturtypen. Vidare är övergödning, dränering och uppläggning av muddermassor allvarliga hot mot naturtypen.

6270 – *Silikatgräsmarker (1,55 ha)

Silikatgräsmarker finns vid Idön i de centrala delarna av Natura 2000-området. De utgörs av några små f.d. inägor omgivna av skog. De har någon gång varit plöjda men med tiden har de fått en betespräglad vegetation.

Naturtypen består av artrika gräsmarker på torra–friska, silikatrika jordar. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara igenväxande. Krontäckning av träd och buskar som vuxit upp i en hävdpräglad miljö är ofta ganska hög men överstiger inte 30 %. Silikatgräsmarker är den vanligaste betesmarkstypen i Sverige och har vanligen en örtrik markvegetation. Vegetationens sammansättning är präglad av en förekomst av hävdgynnade arter men varierar beroende på underlag och geografisk belägenhet. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. Exempel på kärlväxter vid Idön är prästkrage, brudborste, brunört och darrgräs. Förekomsten av krissla och säfferot ger indikationer på att detta kan vara en lämplig lokal för flera hotade arter som är knutna till dessa värdväxter.

Upphört bete utgör ett hot mot naturtypen. För alla betesmarker gäller dock att ett för högt betetryck kan missgynna vissa blomväxter, fjärilar, bin och humlor m.fl. Därför bör det vara möjligt att då och då göra uppehåll i betet eller hävda betesmarkerna mer extensivt. Det är på flera platser lämpligt att fortsätta släppa på betesdjuren relativt sent på året, med tanke på insekter och den rika vårfloran. Naturtypen tar också skada vid användning av avmaskningsmedel med makrocycliska laktoner (där avermektinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

6530 – *Löväng (1,00 ha)

Lövrik ängsmark och lövrika skogsbryn med ett antal grova, hamlade askar och en del hamlade lindar. Området bär en tydlig prägel av äldre tiders hävd med bete och lövträd som nyttjats för lövtäkt. I området finns äldre ask och lönn samt riktigt grov och gammal ask som hamlats. Dessa träd är levande minnesmärken över äldre tiders markanvändning. De är dessutom intressanta ur ett biologiskt perspektiv då de ofta är växtplatser för ovanliga lavar och boplatser för fåglar. Markvegetationen är delvis betesgynnad med smultron, blodnäva osv.

Lövängar är en vegetationsmosaik med hävdformade lövträd/buskar och ängsytor. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av bland annat slåtter/bete och lövtäkt, men kan vara igenväxande och även helt igenväxt. Arter som indikerar hävdkontinuitet ska dock finnas. Lövängarnas halvöppna, mosaikartade miljö med träd i olika åldrar har gynnat många lavar, mossor, insekter och fåglar. Exempel på kärlväxter vid Idön är prästkrage, brudborste, käringtand, jungfrulin.

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

Naturtypen är känslig mot upphörd eller felaktig hävd, då det kan leda till markskador, förändrad artsammansättning och igenväxning. Även tillförsel av näringsämnen, kvävenedfall och spridning av kemikalier samt exploatering är ett hot mot naturtypen. Om lövängen betas kan också tilläggas att naturtypen tar skada vid användning av avmaskningsmedel med makrocycliska laktoner (där avermektinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

8230 – Hällmarkstorräng (1,02 ha)

Hällmarkstorrängar finns i Natura 2000-området Idön i några små områden. Det finns uppgift om att hällebräcka finns i området, men den har inte setts på mycket länge. Bete och ökad störning på hällmarkerna skulle kunna göra att fröna återigen gro.

Hällmarkstorrängar är generellt sett växtsamhällen med torktåliga arter av kärlväxter, lavar och mossor på silikatrika hällmarksytor. Hällarna är tidvis mycket torra och har ett tunt, fläckvist förekommande jordtäckte som maximalt får täcka 50 % av ytan. Ytorna är främst plana och överskrider inte 30° lutning och består oftast av näringsfattiga graniter och gnejser.

Naturtypen förekommer i huvudsak i områden med någon typ av störning, till exempel bete. Kärlväxter som fetbladsväxter, styvmorsviol, tjärblomster och mandelblom karaktäriserar naturtypen. De artrikaste och värdefullaste exemplen förekommer i öppna betesmarker, kust- eller åkerlandskap.

Hällmarkstorrängar är känsliga för ändrad markanvändning, till exempel upphörd slåtter eller bete. Även övergödning och användning av bekämpningsmedel har en negativ påverkan på flera av arterna. Naturtypen tar också skada vid användning av avmaskningsmedel med makrocycliska laktoner (där avermektinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

9010 – *Taiga (47,20 ha)

Större delen av skogen vid Idön tillhör denna naturtyp. Till stor del utgörs de av kalkbarrskogar som är särskilt skyddsvärda pga sin artrikedom. Området är tidigare betat, men betet upphörde till största delen på 60-talet. Några mindre områden betas fortfarande. De områden som är markerade som talldominerade består mest av hällmarkstallskog. Här är naturvärdena ofta knutna till de riktigt gamla, och vidkroniga tallarna. Flera rödlistade arter är knutna till dem bl.a. skalbaggarna reliktböck och granbarkgnagare som är beroende av solbelysta stammar av tall respektive gran. Stora, vidkroniga tallar utnyttjas ofta som rovfågelsbon. Dessutom finns här mycket död ved i olika nedbrytningsstadier. Nyetablerad gran finns i olika åldrar inom området.

Större delen av skogen utgörs av naturlig blandskog av främst gran, asp, tall och björk, med klibbal i en del svackor. Gamla träd och död ved, stående och liggande, i olika nedbrytningsstadier, ger skogen höga naturvärden. Här finns gamla träd av

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

både gran och tall, och gott om granlågor. Ett östvästligt fuktdrag norr om vägen är särskilt lövrikt. De vanligaste lövträden är asp och björk, men ask, sälg och klibbal förekommer också. Ett mindre område domineras helt av gammal asp. Svampfloran är troligen rik på mykorrhizasvampar eftersom det finns flera arter av taggsvampar (bl a den rödlistade raggtaggsvampen) och violgubbe. Flera av taggsvamparna och violgubbe omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter. På några gamla askar finns lunglav.

Naturtypen behöver skydd från produktionsinriktat skogsbruk och exploatering, medan t.ex. bränder och stormfällningar är naturliga delar av skogens livscykel. Brist på dynamiska krafter kan leda till brist på habitat vilket kan drabba flera arter negativt. Naturtypen är även känslig för hydrologisk påverkan inom och utanför området.

Ett tjockt förnalager ger försämrade förhållanden för många skyddsvärda svampar och i vissa fall kan död ved ha en negativ inverkan på skyddsvärda mykorrhizasvampar. Från döende träd kan rötternas nedbrytning och barrförna ge en gödslingsseffekt och saprofyter, nedbrytare, riskerar att konkurrera ut mykorrhizasvampar.

Ett visst lövinslag i trädsiktet är viktigt för många organismer. Det kan därför bli aktuellt att hålla efter den konkurrensstarka granen i lövrika bestånd. Klövvilt och bäver kan också påverka förekomsten av löv, speciellt asp, negativt. Spridning eller utsläpp av gödningsämnen, försurande ämnen och miljögifter skadar naturtypen.

9030 – *Landhöjningsskog (0,82 ha)

Landhöjningsskog finns i Idöns Natura 2000-område på ön Svinören i söder och på öarna Notörarna i norr.

Under tre meter över havet förekommer naturliga skogar som är första generationens skog efter det att marken steg upp ur havet, alternativt tidigare brukade skogar som utvecklats mot naturskog. Naturtypen inrymmer hela den naturliga busk- och skogssuccession som uppkommit genom landhöjning i relativt sen tid. Typen omfattar olika barr-, löv- och blandskogar samt busksnår på stränder.

De olika successionsstegen kan ofta följas med början från strandsnår och sumpskogsdungar, till örtrika skogspartier och fattiga barrskogar. Mot havet dominerar al och ask. Annars är gran tillsammans med tall de vanligaste trädslagen.

Naturtypen är känslig för störningar i den naturliga dynamiken som genom stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar, brand och isskrivning i strandkanten gett förutsättningar för ett stort inslag av lövträd och viktiga strukturer såsom död ved, stort lövinslag och en flerskiktad vegetation. Alla typer av åtgärder med avverkning, gallring, röjning, plantering, dikning, gödsling etc. kan skada denna

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

obrutna primärsuccesion. Naturtypen är känslig för alla åtgärder som kan förändra mark- och grundvattnet. I lövdominerade bestånd kan invandring av gran lokalt utgöra ett hot.

9050 – Näringsrik granskog (19,26 ha)

Näringsrika granskogar finns spridda över hela Idöns Natura 2000-område. Till stor del utgörs de av kalkbarrskogar som är särskilt skyddsvärda pga sin artrikedom.

Enligt definitionen består naturtypen av barrskogar eller blandskogar med gran på näringsrika jordar. Lokalerna ligger ofta i låglandet, i dalgångar eller på sluttningar med finsediment och rörligt grundvatten. Högrörter och ormbunkar dominerar, men i torrare partier är lågrörter vanligare. Översilade örtrika sumpskogar på sluttande mineraljordar kan ingå. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer.

Naturtypen är känslig för produktionsinriktat skogsbruk och exploatering, medan t.ex. bränder och stormfällningar är naturliga delar av skogens livscykel. Brist på dynamiska krafter kan leda till brist på habitat, vilket kan drabba den näringsrika granskogens arter negativt.

Ett tjockt förnalager ger försämrade förhållanden för många skyddsvärda svampar och i vissa fall kan död ved ha en negativ inverkan på skyddsvärda mykorrhizasvampar. Från döende träd kan rötternas nedbrytning och barrförna ge en gödslingseffekt och saprophyter, nedbrytare, riskerar att konkurrera ut mykorrhizasvampar.

Närvaro av lövträd kräver en naturlig dynamik och begränsade viltstammar. Klövvilt och bäver kan också påverka förekomsten av löv, speciellt asp, negativt. Naturtypen är även känslig för hydrologisk påverkan inom och utanför området. Spridning eller utsläpp av gödningsämnen, försurande ämnen och miljögifter skadar naturtypen.

9070 – Trädklädd betesmark (18,34 ha)

Barr- och lövnaturskog präglad av äldre tiders skogsbete. Skogen är olikåldrig med luckor och gläntor. Till stor del utgörs de av kalkbarrskogar som är särskilt skyddsvärda pga sin artrikedom. Gamla vidkroniga lövträd av ask och sälg visar att området tidigare varit mer öppet. Granen har vandrat in i området och igenväxningen sker kontinuerligt. Naturtypen betas idag av kor.

Förekomst av enbuskar, vidkroniga sälgar och tallar, samt gamla granar med helt gröna kronor, visar att området har varit halvöppet. Här finns rödlistade arter som granbarkgnagare och blek fingersvamp.

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

Det är viktigt att gamla och grova träd och död ved sparas, då de är viktiga som boplatser och substrat för en mängd olika organismer. Sly- och busk uppslag kan behöva röjas i brynzonen och i gläntor. Viktigt är att stor variation och hög luckighet bibehålls i trädskiktet. Den trädklädda betesmarken har gott om gläntor med stort ljusinsläpp. Floran är betesgynnad och delvis kalkgynnad.

Naturtypen förekommer på fastmark och är torr-blöt och näringsfattig-näringsrik. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-100% och utgörs av inhemska trädslag. Naturtypen inkluderar betade trädklädda hagmarker och betad skog. I den betade skogen dominerar oftast barrträd och björk. Trädklädda betesmarker med grova solbelysta lövträd är särskilt värdefulla eftersom träden i regel är artrika för fler organismgrupper. I de fall betad skog finns på kalkmark har den ofta en rik marksvampflora som är hävdgynnad. Antalet rödlistade arter som är knutna till naturtypen är högt. Finns det gott om död ved kan även ett stort antal rödlistade arter knutna till sådana substrat finnas i naturtypen. Exempel på arter vid Idön är gullviva, ärenpris, gökärt och blåsuga.

Utebliven skötsel av den hävdade marken, som leder till igenväxning och utarmning av den hävdgynnade och ljuskrävande floran och faunan, är ett direkt hot mot naturtypen. Detta gäller även olämplig skötsel, till exempel alltför kraftig röjning av buskar och träd samt överbetning. Tillskottsutfodring av betesdjur och gödsling (annat än från betande djur) skadar naturtypen, liksom spridning eller utsläpp av försurande ämnen, närsalter och miljögifter. Skogsbruksåtgärder (annat än i naturvårdssyfte), skogsplantering i hagmarker, hydrologisk påverkan samt exploatering påverkar naturtypen negativt.

Ett tjockt förnalager ger försämrade förhållanden för många skyddsvärda svampar och i vissa fall kan död ved ha en negativ inverkan på skyddsvärda mykorrhizasvampar. Från döende träd kan rötternas nedbrytning och barrförna ge en gödslingseffekt samt att saprofyter, nedbrytare, riskerar att konkurrera ut mykorrhizasvampar.

9080 – *Lövsumpskog (1,89 ha)

Områden med lövsumpskog förekommer i den norra delen av Idön. Lövsumpskog domineras här av klibbal på fuktig till blöt mark med ett antal alar som står på gamla socklar.

Naturtypen förekommer på näringsrik mark som är fuktig-blöt. Det finns en påverkan från högt grundvatten och översvämning sker normalt årligen. Naturtypen finns på mineraljord, tunna torvtäcken och i vissa fall även på torvmark av löv-kärrstorv/vasstorv.

Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50-100 %, och ask/triviallöv (var för sig eller tillsammans) utgör minst 50 % av grundytan. I södra och mellersta delarna av landet utgörs trädskiktet ofta av klibbal och ibland ask. Videarter kan förekomma i

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

både träd- och buskskikt. Gran är ett vanligt inslag i naturtypen. I sitt mest utvecklade stadium kännetecknas naturtypen av ett stort inslag av gamla träd och död ved.

Som ett resultat av tidigare markanvändning, naturliga störningar eller andra åtgärder kan skogen befinna sig i ett yngre successionsstadium med stort inslag av yngre träd. Lövsumpskogar med lång kontinuitet präglas av naturlig dynamik, med naturliga störningar. Exempel på typiska arter i lövsumpskog är kärrbräken, mindre hackspett, entita, terpentimossa och trubbfjädermossa.

Naturtypen är mycket känslig för störningar i hydrologin varför dikningar (även skyddsdikning) i och kring området skulle kunna skada värdena. Produktionsinriktade avverkningar i området har direkt skadlig effekt. Däremot kan en naturvårdsgällring och borttagande av gran vara positivt eftersom granen ibland konkurrerar ut lövträden på sikt. Tunga maskiner får inte framföras eftersom det ger körsador och störningar i hydrologin. Lövsumpskogar är även känsliga för avverkningar i angränsande marker eftersom luftfuktighet påverkas negativt av detta.

1973 – Hällebräcka (*Saxifraga osloënsis*)

Hällebräcka är en ettårig art som förekommer i betesmarker, vägslänter och mindre täkter. Arten är starkt kalkgynnad. Den är konkurrenskänslig och kräver störning som bete, tramp eller väkantsslätter.

Arten är självbefruktande men insektspollinering förekommer. Fröna sprids med vind eller djur. Spridningsavståndet är ca 10 meter men efter vägar kan avståndet vara mycket längre.

Bestånden varierar kraftigt i individantal och frösättning år från år. Variationen beror till stor del på väderförhållanden. Exempelvis har torka under blomning en stor inverkan på frösättningen. Ett för tunt snötäcke kan innebära att de unga plantorna inte överlever vintern. Arten har en långlivad fröbank.

De största hoten mot hällebräcka är brist på hävd och störning samt i viss mån felaktig hävd. De åtgärder som därför är viktigast är att fortsätta att beta eller slå marken. Slätter ska utföras sent och med skärande redskap. Materialet ska samlas upp. Slätter behöver kompletteras med att mossa och annan vegetation regelbundet rensas bort från delar av block och hållmarker, för att på så sätt skapa blottade ytor.

I små fållor bör betet vara måttligt och gärna sent, d.v.s. efter den 15 juli. Stora fållor kan betas tidigare. Fårbete kan vara ett problem eftersom de är förtjusta i örter. På vissa lokaler kan det krävas att träd och buskar avverkas/röjs. Tramp och bökande av betesdjur kring växtplatserna är positivt i mindre omfattning. Detta gör att hällebräckans frön lättare kan gro. De flesta fröna gror på hösten men en mindre del

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

gror på våren. Om växtplatserna växer igen kan man ta bort mossa, lavar och barr manuellt. Om hällebräcken försvinner från lokalen kan man genom markstörning aktivera fröbanken.

I artikel 17-rapporteringen bedömdes hällebräcka ha otillfredsställande status. Denna status gäller även för Uppsala län.

Bevarandemål

1160 – Stora vikar och sund

Arealen stora vikar och sund ska vara minst 61,2 ha. En förändring av naturtypen till andra naturtyper, till exempel 1150 laguner, p.g.a. landhöjning, påverkar dock inte bevarandetillståndet negativt. All muddring och fördjupning av trösklar i anslutning till naturtypen hindras och ingen betydande ökning av näringstillförseln får ske. Typiska fågelarter ska födosöka regelbundet i naturtypen. Bottenvegetationen ska vara allmänt förekommande på botten grundare än 1,5 m. Typiska arter som havsnajas, kransalger, slingor, natar och möjor ska finnas. I naturtypen ska föryngring av fisk förekomma, t ex karpfiskar, abborre och gädda.

1630 – *Strandängar vid Östersjön

Arealen strandäng ska vara minst 1,7 ha. Strandängarna ska präglas av att betas eller slå. Skötseln av strandängen ska sträva efter att gynna blomning och frösättning samtidigt som förna inte påverkar områdets karaktärsarter negativt. Enstaka buskar får förekomma på strandängen, men den ska i huvudsak vara busk- och trädfri. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma. Flera typiska kärlväxtarter, till exempel slätterblomma, gulkämpar, kustarun och olika arter starr ska förekomma.

6270 – *Silikatgräsmarker

Arealen silikatgräsmarker ska vara minst 1,5 ha. Hela arealen ska präglas av bete eller slätter. Täckningsgraden av träd och buskar ska vara sparsam till måttlig. Hamlade träd ska hamlas ungefär vart femte år. För alla betesmarker gäller dock att ett för hårt betestryck kan missgynna vissa blomväxter, fjärilar, bin och humlor m.fl. Därför bör det vara möjligt att då och då göra uppehåll i betet eller hävda betesmarkerna mer extensivt. I vissa delar kan det vara lämpligt att släppa på betesdjuren relativt sent på året, med tanke på den rika vårfloran. De kulturhistoriska lämningarna, till exempel ängslador, gärdesgårdar och odlingsrösen, ska bevaras intakta.

6530 – *Löväng

Arealen lövängar ska vara minst 1,0 ha. Naturtypen ska skötas genom slätter eller bete som anpassas för att efterlikna slätter och eventuell igenväxningsvegetation ska röjas bort. Se till att föryngringen av lövträd inte hämmas av naturvårdsröjningen. Krontäckningen är >25%, och träd som har en historia av hamling bör fortsätta att hamlas. Död ved kan flyttas från ytor som ska slå, men lämnas i anslutning till

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

naturtypen. Naturtypen ska inte vara påverkad av näringstillförsel eller utsläpp av kemikalier. Flera typiska arter för naturtypen ska vara allmänt förekommande i området, t ex prästkrage, brudborste, käringtand och jungfrulin.

8230 – Hällmarkstorräng

Arealen hällmarkstorräng ska vara minst 1,0 ha. Större delen av arealen ska betas. Genom bete som skapar störning runt hällarna ges förutsättningar för hällebräcka. Hällebräckan har tidigare funnits i området, men inte setts på senare tid. Den öppna karaktären ska bevaras och samt behålla variationsrikedomen av buskar och träd ska behållas. Hagmarksträden bör stå väl solbelysta. Typiska arter såsom fetbladsväxter, styvmorsviol, tjärblomster, bergglim och mandelblom ska förekomma. De betes- och slättergynnade arter som finns i området ska finnas kvar i livskraftiga populationer.

9010 – *Taiga

Arealen taiga ska vara minst 47,0 hektar. Naturtypens struktur ska påverkas av småskaliga naturliga processer, till exempel trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning. Skogsbete ska påverka dynamik och struktur. Betesdjurens tramp, eller annan störning, ska leda till att förnalagret inte växer sig för tjockt och riskerar att missgynna många svampar.

Krontäckningen ska variera mellan tätare och glesare beskogad mark. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av gran, tall, ek, lind m.fl. Det ska finnas allmänt-rikligt med gamla träd, död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett måttligt inslag genom en variation mellan täta resp. öppna och glest beskogade delar. Lämpliga substrat ska finnas i tillräcklig utsträckning för att bevara skalbaggen granbarkgnagare och reliktböck. Gran, buskar och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. Flera typiska arter för naturtypen ska vara allmänt förekommande i området. Exempel på arter vid Idön är ryl, knärot, ögonpyrola och grönpörola. Många skyddsvärda arter av mykorrhizasvampar, till exempel. ragtaggsvamp, orange taggsvamp, knölig taggsvamp och spindlingar, ska ha livskraftiga förekomster i området.

9030 – *Landhöjningsskog

Arealen ska vara minst 0,8 ha. Skogen ska vara flerskiktad och rik på stående och liggande död ved samt gamla och grova träd. Hela den naturliga busk- och skogsucceSSIONEN som uppkommit genom landhöjning i sen tid ska finnas representerad. Trädsiktet ska domineras av tall och gran, men det ska även finnas gott om löv i träd- och busksiktet. Hydrologin ska vara ostörd. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska arterna bör ske. Typiska arter är till exempel ullticka.

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

9050 – Näringsrik granskog

Arealen ska vara minst 19,2 ha. Skogen ska vara flerskiktad och rik på stående och liggande död ved (i delar av området som inte omfattas av skogsbete) samt gamla och grova träd. Förnalagret ska inte tillåtas att växa sig för tjockt vilket missgynnar många svampar. I trädskiktet ska gran dominera men det ska även finnas inslag av tall. Lövträd bör förekomma sparsamt i träd- och buskskiktet. Grova och vidkroniga lövträd och tallar är solbelysta och är inte trängda av andra träd. Hydrologin ska vara ostörd. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska arterna bör ske. Typiska arter är till exempel blåsippa, vårärt, knärot, sårläka, kärrfibbla, kranshakmossa och fyrflikig jordstjärna. Många skyddsvärda arter av mykorrhizasvampar, t.ex. violgubbe, koppartaggsvamp, flattoppad klubbsvamp och spindlingar, ska ha livskraftiga förekomster i området.

9070 – Trädklädd betesmark

Arealen trädklädd betesmark ska vara minst 18,3 hektar. Småskaliga naturliga processer, som till exempel trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur. Inslaget av skogsbete ska vara påtagligt och påverka dynamik och struktur. Betesdjurens tramp, eller annan lämplig störning, ska leda till att förnalagret inte växer sig för tjockt och riskerar att missgynna många svampar. Björk, hamlad ask, tall, gamla granar, vidkroniga sälgar och enar ska tillsammans utgöra ett trädskikt med stor variation.

Krontäckningen ska variera mellan tätare och glesare beskogad mark. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare. Det ska finnas gamla vidkroniga solbelysta träd, död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar. Gran, buskar och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. Typiska kärlväxter och lavar ska vara allmänt förekommande i området. Exempel på arter vid Idön är brudbröd, gullviva och smultron. Många skyddsvärda arter av mykorrhizasvampar, till exempel violgubbe, blek fingersvamp och spindlingar, ska ha livskraftiga förekomster i området.

9080 – *Lövsumpskog

Arealen ska vara minst 1,8 ha. Skogen ska vara flerskiktad och rik på stående och liggande död ved samt gamla och grova träd. Träd- och buskskiktet ska domineras av triviallöv och/eller ask, andelen gran ska vara mycket liten. Grova och vidkroniga lövträd är solbelysta och är inte trängda av andra träd. Hydrologin ska vara ostörd. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska arterna bör ske. Typiska arter är till exempel mindre hackspett, entita, kärrbräken, terpentimossa och trubbfjädermossa.

1973 – Hällebräcka

Dess livsmiljö ska hävdas med bete eller slåtter alternativt markstörning. Dess livsmiljö får inte växa igen med konkurrerande växter, mossor, buskar eller träd.

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

Bevarandetillstånd idag

För en stor del av Natura 2000-området vid Idön är bevarandetillståndet svårbedömt på grund av kunskapsbrist. Bevarandetillståndet är ogynnsamt för hällebräcka, arten har inte återfunnits på många år. För taiga är bevarandetillståndet gynnsamt, men förekomsten av död ved bör dock öka. För övriga naturtyper på land är bevarandetillståndet mer otillfredsställande. Många marker har nyligen återupptagen hävd, men hävden är ofullständig eller saknas på delar av de hävdberoende naturtyperna (utom låglandsgräsmarken men där är arttätheten i markskiktet rätt låg pga tidigare åkerbruk). Sumpskogen har få gamla träd, lite död ved, och svagt utvecklade socklar. Beträffande öarna och de grunda havsvikarna är de exploaterade i låg omfattning med bara några få bryggor. Kunskaperna om det marina livet i området är dock dåliga, varför bevarandetillståndet är svårbedömt.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

- Upphört bete. Detta kan leda till igenväxning och risk för att förnatäcket kväver den betesgynnade floran.
- För hårt betestryck, vilket enstaka år innebär ett hot mot insektsfaunan och som vid upprepning också innebär hot mot floran. Hotet är särskilt uppenbart på strandängarna.
- För tidigt betespåsläpp och intensivt bete under vår och försommar vilket kan missgynna tidigblommade, slättergynnade växter och därmed många insekter.
- För lite störning i form av tramp kring hällebräckans växtplatser.
- För tjockt förnatäcke som missgynnar skyddsvärda mykorrhizasvampar i kalkbarrskogar.
- Gödsling, vinterbete och tillskottsutfodring i betesmarker.
- Fårbete kan påverka växtplatser med hällebräcka negativt eftersom fåren betar selektivt och riskerar att få smak för just hällebräcka.
- Invandring av gran i lövdominerade bestånd.
- Igenväxning av tidigare öppna marker.
- Viltbete som kan hindra föryngring av löv och tall.
- Muddring, borttagande av undervattenströsklar och sten.
- Uppläggande av muddringsmassor.
- Markavvattning.
- Exploatering av strandområden och skärgården, bebyggelse, pirar, bryggor, ”siktröjning” m.m.
- Övergödning av de grunda vikarna.
- Tätare krontäckning (gäller trädklädd betesmark).
- Brist på död ved och borttagande av död ved.
- Död ved kan vara ett hot i områden med skyddsvärda mykorrhizasvampar.
- Oaktsam röjning eller kraftig markstörning.

2017-03-31

Dnr: 511-5618-16
Dossier: 0382-02-091

- Utsläpp och spridning av bekämpningsmedel, tungmetaller, olja och kemikalier, t ex från 2-taktsmotorer.
- Användning av avmaskningsmedel med den verksamma substansen ivermektin bör undvikas när djuren går i Natura 2000-området eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.
- Båttrafik som påverkar stränderna negativt genom ökad ursvallning och erosion av finare material liksom störning av bottenvegetation och uppslamning av näring från bottensedimenten.
- Buller, vibrationer och vattenströmmar orsakade av båtmotorer som stör fiskars lek och reproduktion samt fågelarters häckning.
- Fiske med icke-selektiva fiskeredskap.
- Skogsbruk och indirekt påverkan av hydrologin i områdets omgivning.
- Upphörd hamling.

Bevarandeåtgärder

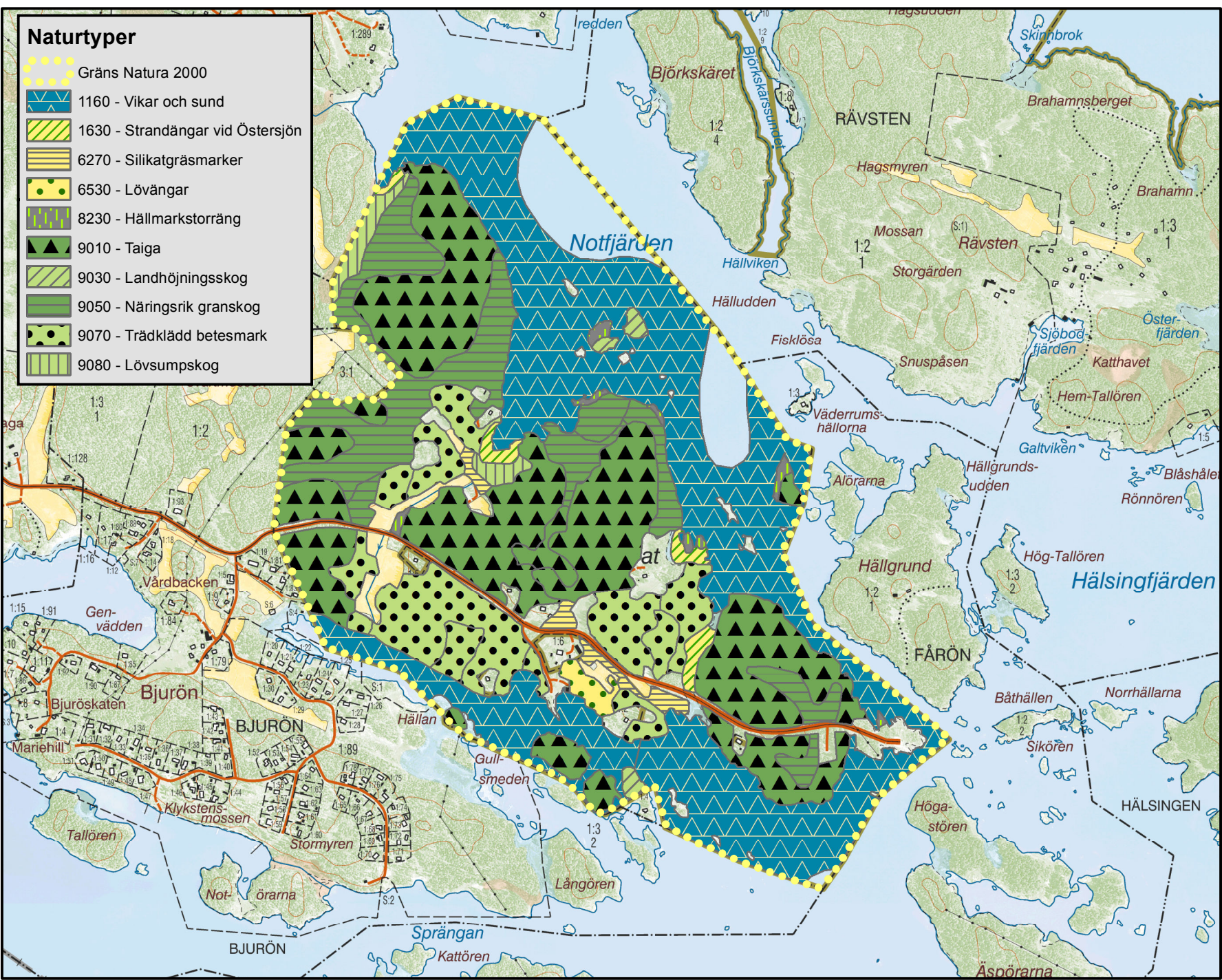
Se prioriterade bevarandeåtgärder.

Bilaga

1. Naturtyper enligt Natura 2000.

Naturtyper

- Gräns Natura 2000
- 1160 - Vikar och sund
- 1630 - Strandängar vid Östersjön
- 6270 - Silikatgräsmarker
- 6530 - Lövängar
- 8230 - Hällmarkstorräng
- 9010 - Taiga
- 9030 - Landhöjningsskog
- 9050 - Näringsrik granskog
- 9070 - Trädklädd betesmark
- 9080 - Lövsumpskog

Bilaga 1. Naturtyper enligt Natura 2000.
 Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län,
 Bevarandeplan 2017-03-31,
 dnr 511-5618-16.
Natura 2000-området
 Idön,
SE0210256,
 Kommun: Östhammar.

